

Asia: VN/8058/2023

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittujen kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta

Huomiot asetuksen pykälistä

Huomionne asetusluonnoksen 1 §:stä ja liitteistä 1-3.

Kymenlaakson liitto huomauttaa, että asetusluonnoksesta tai sen liitteistä ei tule selkeästi ilmi voidaanko kaikkia Kaavamääräyslaji-koodiston ja Kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodiston koodeja käyttää kaikilla kaavatasoilla. Nykymuotoisena asetus ja sen liitteet antavat ristiriitaisen kuvan, jossa asetuksen 1 § ja liitteet 1 ja 2 on tulkittavissa siten, että kaikki koodit ovat käytettävissä kaikilla kaavatasoilla, kun taas asetuksen 2 § ja liite 4 osoittaa esim. maakuntakaavatasolle vain tietyn, nykymuodossaan riittämättömän, määrän kaavamääräysten esitystapoja.

Kymenlaakson liitto esittää, että ennen asetuksen voimaantuloa liitteiden 1 ja 2 koodistoja testattaisiin esim. nykyisten kaavojen toteuttamisella ko. koodien avulla ja tehdään tarpeelliset täydennykset. Esimerkiksi kaavamääräyslaji Muu tarvitaan, jotta mahdolliset kaavan kaavamääräykset, joita ei nykyisillä Kaavamääräyslaji- tai kaavamääräyksen lisätiedon laji -koodistoilla voida toteuttaa, eivät estä kaavaprosessin etenemistä tai kaavan voimaantuloa.

Liitteisiin 1 ja 2 tulee lisäksi olla mahdollista lisätä Kaavamääräyslaji- ja Kaavamääräyksen lisätiedon laji koodeja nopealla ja joustavalla tavalla myös asetuksen voimaantulon jälkeen. Kymenlaakson liitto painottaa, että tietomalli tai siihen liittyvien koodistojen tai asetuksen joustamattomuus ei saa muodostua yhdenkään kaavaprosessin etenemisen esteeksi tai rajoittaa millään tavalla suunnittelua.

Huomionne asetusluonnoksen 2 §:ssä esitettyyn vaatimukseen siitä, että kaavassa on noudatettava liitteen 4 mukaista vakiomuotoista kaavamääräyksen ja kaavakohteen esitystapaa ja kaavamääräyksen otsikointia.

Uudistuksessa tavoiteltavalla koneluettavuudella ei ole mitään tekemistä kaavan esitystavan kanssa ja onkin kyseenalaista, että kaavojen yhtenäistä esitystapaa ollaan säätämässä asetuksella, joka on mahdollisimman jäykkä ja joustamaton instrumentti jatkuvasti muutoksessa olevan ja tulevaisuuden maankäyttöä yhteensovittavan kaavoituksen ohjaamiseen.

Kaavojen rakenteellisen tietomallin mukaisen yhtenäisyyden tulee olla riittävä lähtökohta kaavojen yhdenmukaisuudelle. Yhdenmukainen, yhdessä sovittu ja joustavasti muokattava esitystapa voi olla olemassa, mutta kaavan yhdenmukaisesta esitystavasta ei tule säätää liian rajoittavalla asetuksella. Maakuntien liittojen yhteisessä HAME-työssä hyväksi havaittu joustava toimintatapa on mahdollistanut maakuntakaavojen yhtenäisen esitystavan lisäksi alueiden omiin tarpeisiin soveltuvat esitystavat. Kymenlaakson liitto esittää, että tämä toimintatapa tulee ottaa pohjaksi tukemaan kaavojen yhtenäistä esitystapaa sekä kunkin maakunnan tai kunnan alueellisia tarpeita kaavan esitystavasta.

Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että asetusluonnoksen 2 § on ristiriidassa tällä hetkellä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään liittyvien suunnitelmien kanssa, jossa rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tulisi toimittaa koneluettavan tietomallimuotoisen kaava-aineiston lisäksi GeoTIFF -muotoinen kuva esim. maakuntavaltuustossa maakunnan omalla esitystavalla hyväksytystä maakuntakaavasta.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapoihin.

Kaavakartassa tulisi aina tavoitella mahdollisimman selkeää ja ihmiselle helppolukuista ilmiä. Tähän päästään, kun huolehditaan eri symbolien mahdollisimman suuresta kontrastista suhteessa toisiin kaavamerkintöihin. Alueelliset erityistarpeet voivat muodostaa tarpeita esittää kaavamääräyksiä yhtenäisestä esitystavasta poikkeavalla tavalla. Tällöin on oltava mahdollisuus käyttää laajaa väripalettia, erilaisia rasterityttöjä, viivan paksuuksia, viivatyylejä ja erilaisia pistesymboleja.

Kymenlaakson liitto korostaa, että asetusluonnoksen liitteestä 4 puuttuu lukuisia jo nykyisissä maakuntakaavoissa osoitettuja merkintöjä. Tällä hetkellä voimassa olevaa Kymenlaakson maakuntakaavaa 2040 ei olisi mahdollista toteuttaa asetusluonnoksen liitteessä 4 esitetyillä maakuntakaavan esitystavoilla. Lisäksi Kymenlaakson liitto katsoo, että asetusluonnoksesta tai sen liitteistä ei selkeästi tule ilmi, ja ne ovat ristiriidassa sen suhteen, että voidaanko esitystapoja käyttää ristiin eri kaavatasoilla (esim. liitteen 4 yleiskaavan esitystapoja maakuntakaavoissa).

Kymenlaakson liitto kyseenalaistaa, miksi laajassa sidosryhmäyhteistyössä maakuntakaavoituksen asiantuntijoiden kanssa laadittua Maakuntakaavan kaavamääräyskokoelma -hankkeen tuloksia ei ole huomioitu lainkaan asetusluonnoksessa tai sen liitteissä. Kyseisen hankkeen työssä huomioitiin erityisesti vuodesta 2015 lähtien HAME-tietomallin kehitystyössä luodut maakuntakaavan esitystavat. Kymenlaakson liitto esittää, että asetuksessa tulee huomioida HAME-työssä kehitetyt esitystavat maakuntakaavoille.

Lisäksi Kymenlaakson liitto esittää, että liitteen 4 esitystapoja testataan voimassa olevilla asema-, yleis- ja maakuntakaavoilla ennen yhtenäisen esitystapakirjaston laatimista.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräyskoodien yhdistelmiin ja kaavamääräyksen muodostamisen periaatteisiin liittyen.

Kymenlaakson liitto pitää liitteen 4 kaavamääräysten muodostamisperiaatetta hyvänä, mutta sen käyttökelpoisuus edellyttää sitä, että mahdollisimman monet kaavamääräyskoodien yhdistelmät vastaavat erilaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin ja, että nämä on huomioitu sekä tietokantamallissa että esitystavoissa.

Liitteiden 1 ja 2 koodistot mahdollistavat lukemattomien eri kaavamääräisyhdistelmien muodostamisen, mutta esitystapa (liite 4) näyttäisi kuitenkin rajoittavan näiden yhdistelmien käyttöä mm. maakuntakaavoituksessa. Esimerkki: Onko tietomallimuotoista maakuntakaavaa tehtäessä mahdollista valita Kaavamääräyslajiksi koodi Taajamatoimintojen alue sekä Kaavamääräyksen lisätiedon lajiksi koodi Reservialue, kun tällaiselle kaavamääräisyhdistelmälle ei ole määritetty liitteessä 4 esitystapaa maakuntakaavalle? Kymenlaakson liitto kyseenalaistaa tarpeen säädellä erilaisten kaavamääräysten muodostamista ohjaamalla kaavoissa käytettyä esitystapaa asetuksella.

Kymenlaakson liitto pitää tärkeänä, että eri kaavatasoilla on mahdollista hyödyntää Kaavamääräyslaji sekä Kaavamääräyslajin lisätieto (Liitteet 1 ja 2) koodistoja vapaasti myös erilaisille geometrioille (alue, piste, viiva). Kymenlaakson liitto katsoo, että liitteessä 4 ei saa säätää rajoituksia eri kaavamääräisyhdistelmille tai geometrioille, joissa niitä voidaan käyttää. Esimerkki: Maakuntakaavoissa tulee olla mahdollista osoittaa Natura-alueita myös viivana mm. jokikohteilla.

Yleiset huomionne liitteestä 4.

Liitteen 4 esitystavat antavat suppeat mahdollisuudet kehittää maakuntakaavan kaavamääräyksiä, ja ne soveltuvat huonosti maakuntakaavan strategiaan kaavamääräyksiin. Kymenlaakson liitto muistuttaa, että esitystapoja tulisi olla mahdollista muuttaa nopeasti ja joustavasti suunnittelun tarpeet huomioiden myös asetuksen voimaantulon jälkeen. Asetuksen joustamattomuus tai hidas päivitysmahdollisuus ei saa muodostua kaavoituksen esteeksi tai rajoittaa alueellisten tarpeiden mukaista kaavoitusta.

Kymenlaakson liitto korostaa, että merkintöjen yhtenäistä esitystapaa ei tule säätää liian rajoittavalla asetuksella. Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että liitteen 4 esitystavat ja asetusluonnoksen 2 § ovat ristiriidassa asetusluonnoksen 1 §:n ja siihen liittyvien liitteiden 1 ja 2 kanssa.

Yleiset huomionne asetuksesta

Yleiset huomionne luonnoksesta ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittavien kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta.

Kymenlaakson liitto pitää kaavoituksen rakenteellista yhtenäistämistä ja valtakunnallisesti määritellyn tietomallin mukaista kaavoitusta hyvänä ja tärkeänä asiana. Yhtenäiseen tietomalliin pohjautuvalla kaavoituksella on monia hyötyjä, ja aineiston yhtenäisyyden parantuessa monet prosessit tehostuvat. Tuloksia tästä on nähty maakuntakaavojen yhtenäiseen tietomalliin siirtymisessä vuonna 2015 käynnistyneen HAME-prosessin aikana. Tulee kuitenkin muistaa, että kaavojen ihmisluettavuutta ei saa kuitenkaan alistaa koneluettavuudelle. Kaavan ulkoasuun ei tule tehdä selkeyttä ja informatiivisuutta heikentäviä ratkaisuja koneluettavuuden tai yhtenäisyyden tavoittelun nimissä.

Kymenlaakso katsoo, että asetuksessa tulee laajemmin ja selkeämmin huomioida laadukkaan suunnittelun tarpeet ja mahdollistaa paikallisten tarpeiden mukainen suunnittelu joustavalla erilaiset kaavamääräykset ja esitystavat huomioivilla säädöksillä.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne.

Kymenlaakson liitto katsoo, että asetuksen valmistelussa on noudatettu huonoa etenemisjärjestystä, kun asetus esitystavoista annetaan ennen esitystapojen toimivuuden testausta eri kaavatasoilla. Kymenlaakson liitto esittää, ettei asetusta tule hyväksyä ennen siinä säädettyjen esitystapojen testausta käytännössä.

Kymenlaakson liitto katsoo, ettei asetuksessa ole huomioitu kansalliseen turvallisuuteen liittyvien kriittisen infrastruktuurin esittämiseen mahdollisesti liittyviä rajoitteita.

Lisäksi Kymenlaakson liitto kyseenalaistaa kaavoja koskevan digitaalisen uudistuksen myötä tapahtuvan terminologian muuttamisen siten, että luovutaan vakiintuneesta termistä kaavamerkintä ja korvataan se toisella pitkään käytössä olleella termillä kaavamääräys, joka uudistuksen myötä tulee sisältämään molempien termien asiasisällöt. Tämä aiheuttaa ainoastaan tarpeetonta hämmennystä ja sekaannuksia niin suunnittelijoissa kuin kaava-aineistojen käyttäjissä eikä edistä kaavoituksen selkeyttämisen tavoitteita. Kymenlaakson liitto katsoo, että termit kaavamerkintä ja kaavamääräys tulee säilyttää ennallaan.

Hering Frank
Kymenlaakson liitto

Vuorinen Lotta
Kymenlaakson liitto - Maakuntahallitus